Ціна примірника 30 сот.

КРАКІВСЬКІ ВІСТИ

Народній часопис Генерального Губернаторства

Krakauer Nachrichten
Ukrainische Volkszeitung
des General-Gouvernements

ВИХОДИТЬ ДВІЧІ В ТИЖДЕНЬ

Адреса Редакції і Адміністрації:
Krakauer Nachrichten,
Krakau, Karmeliterstr. 34, II.

ТЕЛЕФОНИ:
Дирекція 137-42
Адміністрація 230-39
Редакція 230-39
Друкарня 102-79

Відділи: Ярослав, Головна 19, Холм, — Сянік.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно . . . . . зол. 2.50

Ч. 3. Краків, 14. січня 1940. Рік І.

* * *

Скінчився 1939 рік. Приніс він багато змін у світі. Сталися в ньому події такі далекосяглі своїми наслідками, що ведуть і мусять вони довести до нового порядку у світі. Мусить прийти новий уклад світово-політичних сил. Скорше чи пізніше прийде стан, в якому будуть знищені всі залишки конаючої епохи матеріялізму та капіталізму, а на поверхню історії прийдуть до голосу народи здорові, загартовані, що у важких боях за свое краще життя та за повне обличчя майбутнього світа кують нові вартости та ідеї. Тому, коли говоримо, що скінчився 1939 рік, памятаймо, що це кінчаться лише цифри та голі факти з 1939 року.

Але вагітністю проблем, які цей рік так відважно кинув світові, він не кінчиться, а врізується далеко-далеко клином у майбутнє. Бо це минув рік переломовий, що зачав новий період історії.

Багато змін приніс він на наших землях. Не будемо про них багато писати. Всі вони для нас важні остільки, оскільки важним е це, що сталося, це, що належить до минулого. А перед нами майбутнє!

Про нього мусимо думати, бож для нього живемо і працюемо. А новий 1940 рік це частинка майбутнього. Тому, коли злетить він на землю на білому коні — не знайде серед тих, що його будуть вітати, людей більш усміхнених рожевими надіями від нас.

Але не вітаймо його лиш надіями. Святою постановою безмежних зусиль для завтрішних днів, для побіди добра над злом, твердою постановою праці для народу зустрічаймо його. Не один з нас бачив, яку руїну серед душ тисячів наших братів викликало національне лихоліття, яке вони переживали. Всі бачимо, що полишила серед нас польська держава, здійснюючи через 20 років свій чортівський плян знищення нашого народу. Все це повинно всіх застановити. Не може бути одна хвилина змарнована, бо стільки ми мусимо зробити. І все те, що ми зробимо, буде нашим, бо ніхто на нас не буде робити. Отже: до праці! Де хто б з нас не був працюймо над собою і для других. Памятаймо, коли, в яких часах ми живемо. Використаймо усі наші можливости, щоби український нарід у ці переломові дні увійшов в історію не лишень обеднаний, зорганізований та духом здоровий, але щоби теж розпоряджав відповідною кількістю висококваліфікованих та ідейних людей на всіх ділянках національного життя.

Назустріч новому рокові вийдуть тисячі наших братів та вітати його будуть не лиш вогниками рожевих надій в очах, але суворим зором мужніх людей рішених на Великі Чини.

На Новий Рік!

І знову рік новий під свою владу
Бере людство. Пощо?... Важке питання.
В одній руці несе йому розраду,
У другій жах новий, нові страждання.

Обидві скрив в непевности кишені,
Хто зна, котру до нас простягне руку.
Кріпім серця і затискаймо жмені,
Що не було б — не впадемо в розпуку!

Б. Л.

Коляда

А в полі, в полі й у виноколі
Стоять намети з білого шовку;
А в тих наметах все столи стоять;
Все столи стоять позастилані,
Позастилані все килимами;
А на тих столах все кубки стоять,
Все кубки стоять понаповняні.
Поза столами все пани сидять;

Між тими панами, красний паничу,
Красний паничу, пане Іване,
Перед паничем вірнії слуги:
Просяться вони у Невір-землю:
„Пусти нас, Іване, у Невір-землю!
Пустимо стрілку, як грім по небу;
Пустимось кіньми, як дрібен дощик;
Блиснемо шаблями, як сонце в хмарі!"

„КРАКІВСЬКІ ВІСТИ" ЦЕ ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЧАСОПИС В ҐЕНЕРАЛҐУБЕРНАТОРСТВІ. ТОМУ ВСІ УКРАЇНЦІ ПОВИННІ ЙОГО ЧИТАТИ, ПЕРЕДПЛАЧУВАТИ ТА ПОШИРЮВАТИ. ГОЛОСІТЬСЯ НА КОЛЬПОРТЕРІВ, ВИСИЛАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ, ЗАОХОЧУЙТЕ ДРУГИХ, ЩОБИ ЧИТАЛИ ТА ЗАПРЕНУМЕРУВАЛИ СОБІ НАШУ ҐАЗЕТУ. ДОПИСУЙТЕ ДО „КРАКІВСЬКИХ ВІСТЕЙ" ПРО ВСЕ, ЩО ДІЄТЬСЯ ДОВКРУГИ ВАС.

1939 РІК — ПЕРЕЛОМОВИМ РОКОМ В ІСТОРІЇ СВІТА

Огляд найважніших політичних подій з року 1939.

Минулий рік перейде до історії як переломовий вже хочби тому, що започаткував нову добу в історії та вніс багато змін для поодиноких народів, між ними і для українського. Нова війна, що довела вже до політичної зміни обличчя Европи, висунула на чергу дня безліч важливих і неполаднаних справ, що ждуть настирливо своєї остаточної розвязки. Ми свідками, як могутній німецький нарід виступив до кровавого змагу тому, що західні демократії відмовились від такої розвязки найважніших проблем у світі, від правильної розвязки яких залежить дальший ріст і сила німецької нації.

Сильною ногою в Середущій Европі.

Тимчасом з початком січня 1939 р. ніщо, здавалося, не ворожило, що між двома сусідами: Німеччиною і Польщею дійде вже дуже швидко до війни та що Польща відважиться вести провокаційну політику супроти свого союзника. Ніхто не сподівався кривавої розправи між союзниками, хто слідкував за політичними подіями, коли бачив, як польський міністер Бек заговстив несподівано саме перед нашим Різдвом Христовим — 5. січня — до канц. Гітлера в Оберзальцберґу, де відбулась довша розмова у присутности мін. Рібентропа. Не віщувала теж зміни настроїв між обома державами візита мін. Рібентропа у Варшаві дня 25. січня, куди керманич німецької політики вибрався саме з нагоди 5-літніх роковин підписання договору про ненапад. Ніхто-ж інший, лише Бек у своїй промові на бенкеті в честь німецького гостя підкреслював далекосягле історичне значіння цього договору про ненапад, що його заключили такі два великі державні мужі, як канц. Адольф Гітлер і марш. Пілсудський. Доводилось ще говорити про співпрацю і згоду між Польщею і державами оси Рим—Берлін, коли 25. лютого завитав до Варшави італійський міністер закордонних справ Чяно.

Що-ж нагло сталося, що Польща при кінці березня опинилася разом з Англією та Францією в одному фронті проти Німеччини? Адже в березні осягнула нарешті давно бажаний спільний кордон з Мадярщиною, за яким розпиналася від осени 1938 р., себто від переміни Чехословаччини у федеративну державу чехів, словаків та українців. Адже всі ще памятаємо голоси польської преси про всякі заходи польського уряду, щоб не допустити до закріплення Карпатської України і до свобідного розвитку українського народу бодай в одній закутині української землі. Всі ще добре памятаємо, як „призначення" ґенерала Прхалі третім міністром карпато-українського уряду привитала Варшава з нескриваною радістю, сподіючись від нього повної ліквідації ненависної їй Карпатської України.

Тимчасом сама Прага своєю короткозорою політикою довела до повного розвалу Чехословаччини. — Ніхто інший, лише уряд премієра Берана довів явним нарушенням конституційного закону до проливу крови в Хусті, у Братиславі і в Брні. Адже всі памятаємо дуже добре, якто після блискучої перемоги карпато-українського уряду підчас виборів до першого сойму Карп. України дня 12. лютого (92% голосів усіх виборців за листою УНО) Прага не лишень не відкликала ген. Прхалі, але довела 8. березня до нової кризи карпато-українського уряду, а 14. березня до масакри січовиків у Хусті військами ген. Прхалі. Наслідки такої короткозорої політики не дали на себе ждати. Словаччина, а за нею Карп. Україна проголосили незалежність. І від тоді події покотились лявиною. Дня 14. березня канц. Гітлер приймає о. прем. Тіса, якого Прага усунула кілька днів тому з уряду, як представника незалежної Словаччини, а през. Гаха з мін. Хвальковським передав вождеві Німеччини під опіку Чехію і Моравію. Тому німецькі війська ввійшли 14. березня до Чехії та Моравії, щоб запевнити лад усуваючи при цій нагоді запальне місце в середущій Европі.

Дня 16. березня відбувся вїзд канц. Гітлера на замок Градчин у Празі і проголошення Протекторату Чех і Моравії. У міжчасі, 15. березня відбулося перше засідання карпато-українського сойму, який оголосив Карпатську Україну незалежною та вибрав прем. о. Волошина президентом держави. Одначе молоденький державі не судилось зажити волі. Мадярська армія з полудня, великі диверсійні польські ватаги з півночі здобули по важких боях Карпатську Україну. Всеж геройські бої карпато-української армії — під Севлюшем, оборона столиці Хусту та кожної пяди землі, запишуться нестертими буквами в історії України.

Тому то по такому велитенському успіху Німеччини, яка станула сильною ногою в середущій Европі, Литва до тижня (22. березня) відступила Німеччині пристань Мемель з округою, що її відобрав від Німеччини версайський договір. Два дні пізніше Німеччина підписала торговельний договір з Румунією і договір приязни зі Словаччиною.

Гарячкові зброєння в Англії.

Тимчасом Англія і Франція, що вже гарячково підготовлялися до кривавої розправи з Німеччиною від договору в Мінхені скинули маску і повели славноявно політику проти Німеччини та Італії. Ще з початком січня 1939 р. англійський премієр Чемберлен вибрався з мін. Галіфаксом до Риму (11. січня), де три дні намагався ослабити німецько-італійську приязнь, але довелось вертати з порожніми руками. По цій першій дипльоматичній невдачі Льондону англійський уряд оголосив 16. лютого велитенську, 10-міліярдову позичку на зброєння та заповів збільшення війська у всіх родах армії. — Далі 1. березня уряд оголосив плян велитенської розбудови военної фльоти, бо будови аж 57 більших і менших военних кораблів та підводних човнів. Крім того міністр війни Гор Беліша заповів збільшення армії, а в травні оголошено загальну військову службу в Англії, чого не було навіть з початком минулої світової війни.

У відповідь на це Вожд Німеччини канцлер Гітлер заявив 1. квітня при нагоді хрестин новозбудованого военного корабля „Тірпіца", що „ніяка сила світа не зломить могутности Німеччини".

Вел. Британія виступить в її обороні і підбехтуючи таким чином Польщу до спротиву Німеччині у справі звороту Данціґу, коридора та управильнення відносин німецької меншини в Польщі. Від того часу прем. Чемберлен майже щотижня складав заяви про гарантії Англії для ріжних держав, як Голяндії, Бельгії, Швайцарії, про допомогу Греції та Румунії (14. квітня) і вкінці про підмогу для Туреччини (12. травня).

Завершенням акції проти Німеччини була відозва през. Рузвельта, який вислав 15. квітня меморіял до канцлера Гітлера і Мусолінія з пропозицією, щоб Німеччина та Італія заґарантували непорушність кордонів кількадесятьом державам.

Закінчення війни в Еспанії і підписання італійсько - німецького військового союзу.

Тимчасом дня 2. квітня ґен. Франко склав заяву про закінчення війни з червоними в Еспанії, яка дала повну перемогу національним військам. Маючи розвязані руки в Еспанії, яка з вдячности за допомогу проти червоних навязала тісні взаємини з державами оси, Італія і Німеччина перейшли до протиакції проти політики окруження. Отже Італія заняла 7. квітня Албанію і перекреслила пляни Англії на Балкані. Канц. Гітлер дав гостру відповідь през. Рузвельтові підчас своєї промови в райхстаґу 28. квітня заявляючи, що сусіди Німеччини не почуваються загроженими від неї. Одночасно заявив, що Німеччина перестає обовязувати морський договір в Анґлією з огляду на її політику окруження та договір про ненапад з Польщею з огляду на її ворожу акцію проти Німеччини. Далі Німеччина відповіла на політику Англії підписанням договорів про ненапад з прибалтійськими державами: Естонією та Латвією і Данією. Вкінці затіснена співпраця між Італією та Німеччиною довела до підписання 22. травня в Берліні військового союзу між обома державами підчас візити мін. Чяна.

Тримісячні переговори в Москві.

Але Англія і Франція не дали за виграну і 27. травня світ довідався, що в Москві почалися переговори між амбасадорами Англії і Франції та ком. Молотовом, який прийшов на місце Літвінова 3. травня. Англія міркувала, що при допомозі Польщі і СССР завершить остаточно суцільний фронт проти Німеччини від Сходу. Тимчасом переговори в Москві тягнулись аж три місяці й остаточно скінчились повною компромітацією Англії і Франції, яким не поміг ні спеціяльний представник Льондону містер Стренґ, що сидів у Москві аж 6 тижнів і мусів 3. серпня виїхати з нічим, ні не помогла спеціяльна англійсько-совітська місія, яка виїхала чимвидше по заключенні договору про ненапад між СССР та Німеччиною дня 22. серпня. Чергового дня мін. Рібентроп прилетів уже до Москви, де по ко-

Політика окруження і протиакція Німеччини та Італії.

Одначе Англія і Франція не переставали зброїтись ні не припинили політики окруження держав оси Рим-Берлін. Англійська преса повела безпощадну компанію проти Німеччини поширюючи при кінці березня вістки про концентрацію німецького війська на кордонах з Польщею. Одночасно 31. березня прем. Чемберлен склав першу заяву в палаті громад про переговори з Польщею підкреслюючи, що

роткій розмові зі Сталіном і Молотовом підписано згаданий договір на 10 років. Одночасно Німеччина та Італія не дармували теж на Балкані і довели до того, що Югославія та Болгарія не далися втягну-ти до акції окруження. Висладом приязних взаємин була 8-денна візита реґента Югославії з початком червня і премієра Болгарії Кіосеіванова з початком липня у Берліні.

Розвал „польського моцарства" до 18 днів...

Заяви прем. Чемберлена про підмогу Польщі і вкінці союз між Вел. Британією та Польщею так запаморочили керманичів „моцарства", що вони не лише відкинули всі мирні пропозиції про поладнання справи Данціґа, коридору і німецької меншини в Польщі, але почали провокувати прикордонні інциденти та переслідувати безпощадно німців і українців. По кривавих „пацифікаціях" українського населення в Західній Україні від 1930 р. прийшло у вересні 1939 р. до масового винищування українського населення цілих сіл і повітів (нпр. Миколаївщина і Стрийщина). Винищування німецького населення прибрало велитенські розміри так, що лише до 15. листопада німецькі урядові комісії ствердили 5.437 жертв польських бандитів. Польський уряд нічого не робив, щоби припинити терор, але ще піддержував його, а польська преса просто провокувала Німеччину перехвалюючи, що поляки знищать Данціґ до тла. В половині серпня напруження дійшло вже до такого загострення, що польський уряд замкнув т. зв. прикордонний рух на Шлеську, здовж Протекторату Чехії та Моравії і Словаччини. Між сенатом Данціґу та польським урядом дійшло до гострої виміни нот і вкінці Польща почала господарську війну з Данціґом. А Льондон далі підбехтував Варшаву. По заяві прем. Чемберлена 11. липня, що Англія виконає свої зобов'язання супроти Польщі — британський амбасадор у Берліні Гендерсон передав ще канц. Гітлерові 23. серпня листа від прем. Чемберлена з підкресленням, що Анґлія виконає свої зобов'язання. Листа такого самого змісту переслав канц. Гітлерові 26 серпня прем. Даляріє. У відповідь на ці листи канц. Гітлер ще раз заявив, що Данціґ і коридор мусять вернутись до Німеччини.

Коли 28. серпня амбасадор Гендерсон по повороті з Льондону повідомив, що польський уряд годиться на переговори, канц. Гітлер згодився на цю пропозицію заявляючи, що жде представника польського уряду до середи, 30. серпня, до 12 год. вполудне. Одначе Польща не думала дотримати своєї обітниці і вполудне 30. серпня оголосила загальну мобілізацію. Ще в останній хвилині мін. Рібентроп предложив британському амб. Гендерсонові німецькі пропозиції з 16 точок у справі мирного поладнання німецько-польського конфлікту; звороту Данціґу, коридору та поладнання справи німецької меншини. Але і на цю пропозицію польський уряд не відповів, лише польське радіо оголосило в четвер 31. серпня, комунікат, що німецькі пропозиції не надаються до прийняття. І сталося те, що мусіло прийти.

1. вересня вибухла війна. Канц. Гітлер заявив 1. вересня у своїй промові перед райхстаґом, що Німеччина мусіла відповісти силою на силу. Одночасно Данціґ оголосив обєднання з Німеччино. Англія та Франція зажадали, щоб Німеччина відкликала свої війська з Польщі відкидаючи одночасно посередництво Мусолінія у справі мирного поладнання польсько- німецького конфлікту. Вкінці 3. вересня виповіли війну Німеччині.

Вислід війни з Польщею загально відомий. До 18 днів „моцарство" перестало існувати. Західну Україну і Білорусь окупували війська СССР. Німецька геройська армія втратила у свому поході до Польщі 10.572 вбитих, 30.322 ранених і 3.409 пропало без вістки. Добича воєнного матеріялу велитенська. До самого полону попало 694.000 поляків. По закінченні війни з Польщею канц. Гітлер у своїй промові перед райхстаґом дня 6. жовтня висунув широкий плян замирення Европи заявляючи, що немає ніяких воєнних цілей супроти Анґлії та Франції, від яких домага-ється лише поладнання кольоніяльного питання. Вкінці канц. Гітлер запропонував обмеження зброєнь та скликання мирової конференції в цій справі. Одначе Англія і Франція відкинули цю пропозицію таксамо як пропозицію Мусолінія 2. вересня і пропозицію бельгійського короля та голяндск. королеви в пол. листопада. У відповідь на це Німеччина оголосила Білу Книгу з документами, які доказують, що вина за вибух війни спадає виключно на Англію. І нині йде боротьба вже на життя і смерть між Німеччиною та Анґлією, яка має велитенські втрати на морі: до 20. грудня втратила разом з Францією та невтральними державами 279 торговельних кораблів містоти 1,029.635 тон тоді, як Німеччина втратила лише 18 кораблів містоти 128.689 тон.

*

Так виглядає короткий огляд подій з 1939 р. Читачі самі бачуть, що цілий ряд важких питань не є ще вирішеними остаточно. Все таки те, що сталося в цьому році робить його переломовим роком в історії.

М. Славич.

——o——

Воєнні комунікати з західнього фронту

Штаб Німецької Армії з 8. січня звідомляє:

На західнім фронті, в пограничній окрузі, на захід від місцевости Мерціґ відбито ворожий розвідочний відділ, який має великі втрати.

Німецькі літаки нищать англійські торговельні кораблі.

Комунікат з 9. січня. Німецькі літаки виконали у вівторок, 9. січня, перед і пополудні налети на східне побережже Анґлії і Шотляндії, де заатакували і знищили стежні судна та торговельні кораблі, що плили під їх охороною. По налеті вернулись всі німецькі літаки неушкоджені до своїх баз.

Штаб Німецької Армії оголосив такий комунікат: Поза місцевою артилерійською перестрілкою і розвідчими летами літаків над Північним Морем — нічого важного.

Штаб Німецької Армії з 10 січня звідомляє:

Окрім діяльности розвідочних патруль та летами над північною частиною Північного Моря не занотовано нічого цікавого.

Штаб Німецької Армії звідомляє з дня 11. січня:

На Заході в деяких місцях живіша артилерійська діяльність.

Німецькі боєві літаки відбули перед і пополудні 9. ц. м. розвідчі лети над східнім побережжам Англії та Шотляндії. При тому затоплено біля Норвіч чотири узброєні воєнні й торговельні кораблі, а саме 2 охоронні кораблі, що супроводжали 2 торговельні кораблі. Перед шотляндським побережжам чотири узброєні торговельні кораблі відкрили несподівано вогонь на німецькі літаки. Ці пароплави затоплено. Літаки не мали ніяких втрат.

——

Нова німецька воздушна перемога

Дня 10. ц. м. чотири німецькі літаки найновішої будови стрінулися в німецькому заливі з девятьома англійськими бомбовиками типу „Брістоль-Бленгайм". При появі німецьких літаків анґлійські завернули на захід і хотіли спастися утечею. — Підчас переслідування німецькі літаки зістрілили три англійські бомбовики, та повернули без ніяких втрат до своїх летовищ.

Перстень довкруги Англії затіснюється

Амстердамський „Телеґраафˮ повідомляє з Дункерки, що 9. ц. м. 10.000 тоновий англійський корабель „Денбер Кестль" наїхав на міну біля устя Сомми при берегах Франції. — Голяндський моторовий корабель „Труїда" в дорозі з Голяндії до Англії наїхав на міну й затонув. — Естонський пароплав „Айна" мав „зударитися з одним англійським кораблем". Що з ним сталось, невідомо. Естонський корабель „Міна" наїхав на міну біля Англії та затонув. Доля залоги невідома. Англійський пароплав „Ротесей Кестль" мав „наїхати на скалу" та потерпіти значні ушкодження.

В той спосіб „інформують" англійці про великі втрати своєї фльоти, спричинені німецькими підводними лодками, мінами та літаками. Одначе анґлійці волять писати, що даний корабель „згорів", „зударився, „наїхав на скалу" і т. д., ніж подавати неприємну правду про смертний перстень довкруги Анґлії, що з кожним днем чимраз більше затіснюється.

——o——

Короткі вістки

До БЕРЛІНА прилетів перший раз совітський літак, що відбув пробний лет на лінії Берлін — Москва. Правильна комунікація між Берліном а Москвою має розпочатися від 21. січня с. р.

МАДЯРСЬКИЙ міністр Чакі вже повернув з Італії до Мадярщини. В Італії принимали його дуже сердечно. Є поголоски, що до Італії приїде вкоротці румунський міністр Ґафенку.

Уряд АРГЕНТИНИ вислав протест до Англії, Франції та Німеччини проте того, що воюючі держави закидують моря міновими полями.

До РИМУ приїхала турецька господарська делеґація. Ось-ось мають початися турецько-італійські переговори. — Дуже цікава це подія, бо ще недавньо італійсько-турецькі взаємини були дуже холодні.

З КОПЕНГАҐИ доносять, що пораз перший від вибуху війни москалі спровадили на фронт до Фінляндії військові лещетарські відділи. В цей спосіб хочуть вони дорівняти фінляндцям у швидкости маневрування.

В ІРЛЯНДІЇ вибух штрайк пекарів. В місточку Льондондери недалеко будинків англійської поліції хтось кинув бомбу.

Поширюйте наші видання!

УЛЯНА та ІВАН ЗІЛИНСЬКІ в Кракові бажають з Новим Роком усім своїм Друзям, Приятелям і Знайомим усього краще.

Воєнні комунікати

Комунікат ленінградської воєнної округи з 7. січня подає, що на фронті не сталося нічого важнішого. Акція обмежувалася виключно до артилерійської перестрілки та діяльности патруль.

—о—

Московське військо розбило фінляндців під Петрозаводськом

З Москви, 8. січня, звідомляють: В околицях Ути, Репалі і Петрозаводська московські розвідочні відділи розбили фінляндську дивізію.

—о—

Комунікат фінляндського воєнного штабу з 7. січня доносить, що московські війська по сильній артилерійській підготові на Карельськім півострові між Гатіалягденяерві а Сумпа приступили до наступу Цей наступ та всі спроби на інших відтинках не увінчалися жадним успіхом. На інших відтинках були діяльні лише патрулі. Тому, що позамерзали води діяльність на морі обмежена. Продовж 6. січня московські бомбомети бомбардували два більші міста в середущій Фінляндії (Ляті та Куорійо) та цілий ряд менших місцевостей. Фінляндські бомбовики відбули цілий ряд налетів та підпомагані протилетунською артилерією здобули деякі осяги.

Знову з 8. січня штаб фінляндської армії звідомляє, що фінляндська армія виконала своє завдання на фронті під Суомуссальмі. На інших відтинках поза артилерійською перестрілкою день пройшов спокійно.

—о—

ЧИ БУДЕ ЗМІНА УРЯДУ У ФРАНЦІЇ?

Французький премієр Далядіє прийняв на окремій авдієнції трьох міністрів і двох підсекретарів, а саме свого заступника Шотана, міністра летунства Ґі Ля Шамбрана, міністра маринарки Кампінкі, та обох державних підсекретарів міністерства закордонних справ — Шампетіє де Ріб і Кульондра. Часописи здогадуються, що Далядіє хоче за приміром Чемберлена всі військові міністерства злучити в одно.

Чому уступив англійський міністр війни?

Вже в попереднім числі в „Останніх Вістках“ ми подали, що уступили два анґлійські міністри: міністр війни Горе Беліша та міністр інформації Мек Міллен. Уступлення Горе Беліша викликало велике враження у світі. Сам він з походження жид, свое становище використовував лиш на те, щоби помагати міжнародньому жидівству. Найближчі його співробітники, жиди, старалися на всі вищі становища впихати своїх співвизнавців і в цей спосіб зажидівлили цілу англійську верхівку. Видно, що Беліші не йшов добре цей „інтерес“ — міністерство війни — та вкінці мусів уступити. На його місце прийшов англієць Олівер Стенлі, таксамо знаний приятель жидів· Опутаний жидами анґлійський нарід не має сили скинути зі свого тіла ці пявки.

З Риму звідомляють, що безпосередньою причиною уступлення Горе Беліша були непорозуміння між ним а військовим штабом, що не міг довше стерпіти жидівської самохвальби Беліши. Говорять, що вкоротці прийдуть нові зміни в анґлійському уряді. Все це вказує, які клопоти наробили Англії жиди та їх анґлійські приятелі.

—о—

Короткі вістки

СЛОВАЦЬКИЙ уряд приступив до рішучої боротьби з ворожою пропаґандою. Жиди, та їх прихвостні т. зв. бенешівці (прихильники б. президента б. Чехословаччини) розсівають у Словаччині багато видуманих вісток та ведуть пропаґанду проти уряду, проти поодиноких достойників чи взагалі проти державного устрою. З тою ворожою пропаґандою буде гостро боротися влада та високими карами будуть карані ворожі аґенти.

З МОСКВИ звідомляють, що минулого тижня підписано між СССР та Болгарією господарський союз. Союз важний є через три роки та побільшує виміну товарів поміж тими обома державами. З тої нагоди Молотов відбув довшу розмову з болгарським міністром скарбу.

З АМСТЕРДАМУ доносять, що минулої неділі недалеко анґлійських берегів затонув англійський корабель містоти 5.160 тон· Корабель наїхав на міну та затонув до 10 хвилин. Залогу, зложену з 34 моряків, врятовано. Вибух був таки сильний, що одного хлопця викинуло на 7 метрів вгору..

З ЛЬОНДОНУ звідомляють, що директор анґлійського бюра цензури уступив зі свого становища.

В БЕЛЬҐІЇ уступив дотеперішній уряд. Новий уряд зорґанізував дуже скоро дотеперішній премієр Перрот. Новий уряд має назву „національного обєднання“. З нового уряду невдоволені фляманді, тому, що в уряді засідає чотирьох фляманців, тоді саме, коли 5/8 частин населення творять фляманці.

Дві розмови мін. Чяна з Чакієм.

Минулого тижня італійський міністр заграничних справ Чяно відбув дві розмови з мадярським міністром заграничних справ Чакієм. Всі ті вістки, які дотепер маємо вказують, що ці розмови будуть мати великий вплив у політиці, бо і самі справи, які порушували оба міністри є преважні. Італійські часописи пишуть, що підчас розмов обговорювано такі справи: Всі проблеми звязані з відношенням середущої Европи та наддунайських держав до теперішньої воєнної завірюхи. Дальше порушено дві пекучі для Мадярщини справи: 1) мадярське домагання відносно Румунії та 2) нову ситуацію, витворену спільною границею з СССР. Обі ці справи, а зокрема друга, дуже турбували останньо мадярську опінію — тому треба сподіватися, що вони були основно обговорені та підчас розмов були порушені всілякі можливости.

У звязку з цим італійські часописи пишуть, що Мадярщина та Румунія мусять знайти спільну мову, бо їхне теперішнє положення звязує їх спільними інтересами, пр. хочби з огляду на сусідство з СССР. Таку думку висловлює знаний італійський редактор Гайда в часописі „Джорнале д' Італія“.

—о—

Париж домагається зірвання дипльоматичних взаємин з Москвою

Між Францією та Анґлією дійшло до поділу роль у справі кампанії проти СССР. І так, коли Вел. Британія з тактичних причин зменшила гостру акцію проти СССР — Франція перебрала на себе це завдання. Нині вже нема дня, щоб французька преса не атакувала Москви. Перед у цій акції веде відомий французький журналіст ґр. В. д'Омерсон на сторінках щоденника „Фіґаро“, який взиває до „хрестоносного походу проти протихристиянських сил“. Коли Франція висловилася в Женеві за виключенням СССР з Ліґи Націй, повинна тепер — пише ґр. д'Ормессон, який стоїть близько французького міністерства закордонних справ Ке д'Орсе у „Фіґаро“ — зірвати дипльоматичні взаємини з Москвою. Совітське посольство в Парижі треба негайно зліквідувати.

Журналіст Ж. Флері вдаряє в такий тон у „Ле Суар“, заявляючи: Я зовсім не дивувався би, якби Англія і Франція виповіли війну СССР. Вихідною базою проти СССР була б обсада пристані Мурманська, пізніше кордонів Ірану або Індії.

—о—

Румунський король у Бесарабії

Минулого тижня румунський король Карло приїхав разом з румунськими достойниками в Бесарабію. З тої нагоди влада зорґанізувала свято, в якому взяло участь 20 тисяч людей з ріжних сторін Румунії. Король Карло виголосив промову, в якій сказав „Так довго жадний ворог не посміє вмашеруватн на румунську територію, як довго в Румунії буде панувати дух єдности і згоди“.

Промова була повна політичних завваг до нового положення Румунії. Опісля король Карло відповів делеґатам німецької меншини та представникам українських партій. (На Буковині і в Бесарабії живе 1 міліон українців, яким деперва недавно румуни позволили два рази в тижні вивчати рідну мову. — Прим. Ред).

Москва не мішається до литовських справ

На конґресі литовської урядової партії виголосив промову литовський міністр Урбшіс, в якій порушив справи звязані зі заграничною політикою Литви. Відносини з СССР — говорив він — є на першім місці в литовській заграничній політиці. Всі песимістичні настрої, які запанували серед литовського народу у звязку з підписанням 10. жовтня литовсько - московського союзу, як дотепер показалося, були безпідставні. Московські військові ґарнізони, які знаходяться на терені литовської держави зовсім не мішаються до литовських внутрішних справ. Одночасно — говорив міністр Урбшіс — **розвиваються успішно взаємини з великим західнім сусідом Литви, з Німеччиною.** Хоч Німеччина концентрує всі свої сили на заході, то одначе німецькі достави товарів до Литви зовсім не зменшилися. Одночасно зростає литовський експорт до Німеччини.

—о—

ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВИЙ ДОДАТОК

до „Краківських Вістей" ч. 3.

У ДОРОГУ!

Подаємо нашим Читачам — покищо в дуже скромній формі — перше число „Літературно-Наукового Додатку". Ця новина „Краківських Вістей" не потребує оправдання своєї появи. Уважаємо просто, що українське життя не може ніколи й ніде замикатися у вузьких межах щоденних турбот. Воно шукатиме завжди глибшого змісту для себе.

Не треба теж окремо доказувати, якої далекої піддержки наших прихильників потрібує новий почин. Ці прихильники віддадуть ділу небияку прислугу, якщо присилатимуть нам до вміщення свої твори згл. праці. У „Додатку" знайдуть місце літературні твори невеликих розмірів, статті з географії, історії та етнографії українських теренів Губернаторства. Окреме місце буде присвячене культурній боротьбі на цих землях колись і тепер. На цьому місці звертаємося з гарячим закликом до тих усіх, що працюють у терені, щоб присилали статті й звідомлення про культурний рух. Великі і важко оплачувані зусилля українства тих земель не можуть іти в забуття. Їх конечно утвердити друкованим словом як героїчну сторінку нашого західного пограниччя.

У теперішних обставинах можна було лише деякі одиниці запросити особисто до співробітництва, тимбільше що тільки деякі адреси нам відомі. Та ми глибоко віримо, що на наш почин відгукнуться живою співпрацею ті всі, що їм справи української культури дорогі.

Редакція
„Літературно-Наукового Додатку"

О. Стефанович

Коляда

Підлили в лямпаду масла,
Щоб лямпада не погасла,
Щоб світила з неба, ясна,
Та на ясла.
Біля ясел — Мати Божа,
Мати Божа, Панна гожа,
Панна чистая, хороша,
Наче рожа.
В ясла глянула, розквітла, —
І на мить немов осліпла,
Стільки впало в очі світла,
Стільки срібла!
„Тепле — сіно, та не досить, —
Загорнути Його в коси-б..."
Теплу ніч у Бога просить
Йому Йосип.
Просиш, Йосипе не всує —
Круторогі у хліву є, —
Нім — язик та вухо чує:
Бог вартує.
Ось вони вже ближче, ближче —
Сиві, гливі і які ще...
На дитину кожен дише,
Щоб тепліше...
Як лямпада повномасла
Світить Панна люба-красна.
Повні срібла, світять ясла.
Ноче ясна!

Із збірки „Stephanos".

Цей перший Літературно - Науковий Додаток „Краківських Вістей" має тільки 2 сторінки. Черговий Літ.-Наук. Додаток появиться за два тижні. На будуче Літературно - Науковий Додаток появлятиметься правильно що два тижні в обемі 4 сторінок.

За глибину життя

Події минулої осени створили на теренах бувшої польської держави новий порядок речей. Сталося так, як це заповідали стільки разів найкращі постаті українського життя: розсипалося в порох і счезло те, що повстало тільки через саму зручність, якийсь щасливий збіг обставин, а не виростало з великої заслуги. При силі лишилося єдино те, чого не можна знищити: вартости духового порядку, будовані напротязі століть важкими зусиллями найкращих представників народу.

Таке треба памятати особливо нам. Мало є думати про те, щоб якось улаштувати собі життя. Треба теж з усією силою питати себе: як це наше життя має виглядати? З якого духа має воно виростати і куди йти?

А час на такі питання прийшов. Не можна ж бо думати, що в час, коли на Заході гремлять гармати, не вільно і не треба морочити собі голову якимись складними справами. Ніщо нас не звільняє від конечності бути неспокійними і тривожитися за ті речі, які для нашого буття є засадничими речами. Тільки з неспокою і тривоги може зродитися велике і гідне життя.

Польща розлетілася, а історична справедливість знову затріюмфувала. Одначе не вільно думати, що з тією хвилиною розвязана й полагоджена справа польського ярма для нас. Таж польський світ, який так добре репрезентувала польська держава, старався загарбати для себе не тільки українську землю й плоди праці українця, але також й українську душу. Силою свого тягару й становища старався цей світ защіпити нам питому собі ледачість у думанні, вчив сподіватися „чуда" у важких хвилях, був взагалі прикладом, до яких меж можна довести обріжування себе й других. Такий баґаж подавали поляки нам. Катастрофа польської державности знищила можливість орґанізованого затроювання нас. Лишився польський пошум. І тут повстає перша вимога: розрахуватися до решти з польською спадщиною.

Не легка це справа! Тут не йде тільки про те, щоб усунути наслідки тих важких злочинів, яких одним із найбільш голосних видів було бурення церков і переслідування за віру. Не йде тільки про те, щоб усунити польські звички і впливи. Для нас найважніше те, щоб українське населення Ґенерального Ґубернаторства, відкинувши польську отрую, зажило наново таким життям, як цього вимагає закон власної раси. Небияких засобів треба вжити, щоб до цього довести. А ці засоби це не лише ніколи неоплачений і нічим незаступний труд тих багатьох суспільних робітників, що густо-часто в найгірших умовинах дають від себе, що можуть. Могутнім засобом віднови і нового розквіту українського життя буде велика сила українського живого слова.

Не говоримо того на те, щоб на тому місці зложити чолобитню великим творцям нашого живого слова. Вони похвал не потрібують. Ми хочемо на тому місці підкреслити елементарні потреби того часто болючого росту життя, який має місце на українських теренах Губернаторства. Наростаюче нове життя мусить у великій мірі черпати свої сили й надхнення з того живого слова, якого скарбницею є наше письменство.

Розгублені за турботами щоденного життя може й не здаємо собі справи з того, з чого родилося українське письменство та чим воно для нас є. У других народів подибуємо багато книжок, то їх писано для розваги й проведення зайвого часу читачів. У нас справа стоїть дещо інакше. Книжок для самої розваги на українському терені дуже мало. А знову твори нашої літератури не повставали в теплій атмосфері протекцій та сприятливих обставин. Вони дуже часто повставали у вогні важкої борні. Невжеж не чуєте, як вони нераз є напоєні тривогою своїх творців, і то тривогою не за особисте, а за Україну? Вони були й є висловом болючого шукання своєї правди, шаленого змагу за світло і глибини. Вони були й є могутнім інструментом своїх творців, Вічних Сторожів своєї раси. Само прізвище Шевченка вистарчає, щоб сказати все. — А ці речі треба підкреслити, бо дуже часто, уникаючи завеликого труду й шукаючи дешевої розради, не хочемо в такий спосіб творів нашої літератури читати. А тимчасом ці живі книги домагаються, щоб з них вичитувати біль і радість шукання, борню за правду, тривогу за всі покоління.

Такі речі треба з усією силою підчеркувати в наш час, коли тут і там аж надто кидається у вічі охота залишати неполадненими ті великі розрахунки, що їх доля присудила нам залагодити. У такий час, коли треба стільки сторожкої постави і стільки відваги, хочеться кликнути: вичитуйте з творів нашої літератури, якими важкими зусиллями двигається життя вгору. Вичитуйте, яким благословенням для живих людей буває їх неспокій шукання.

Зроджена з такої життєвої постави наша література дозволить розрахуватися нам до решти із спадщиною польської корчмиги.

О. Оттокар

Випростуймо крижі!

З днем 1 вересня 1939 р. почалась нова сторінка історії — на якій вогнем і кровю виписано — „Війна". День цей започаткував період великих несподіваних подій, що засадничо міняють обличче Европи, а хто знає, чи й не цілого світу. Здрігнулись всі від великого вітру війни, що з громом і лоскотом покотилася на нас від Заходу — здрігнулась і Холмщина.

Цей історичний, шалений вітер змів з лиця землі штучно зліплену, на засадах поневолення збудовану польську державу, що сівши на плечах гноблених, так довго напиналась — аж з натуги луснула.

Польща луснула — та Польща, що понад 20 років стратила на нищення українських земель а зокрема Холмщини. Ціллю її було цілковите знищення українців Холмської Землі. До цієї мети ішла вона різними шляхами.

Здавалось польському урядові, що найлегше знищити нас таким простим способом, як заборонити звати себе і почувати українцями. Заборонити українську мову, відірвати від віри батьків і дідів — заповнити все польщиною. Щоб нічого не на-

гадувало нам, що ми не поляки — знищено диким способом сотки старовинних і нових церков з їх майном. Знищено свідків, що й перед віками жили тут діди наші а не поляки.

Коли цей спосіб не дав жадних наслідків, тоді перейдено до затяжної боротьби, використовуючи всі засоби, які дав до розпорядження державний апарат. Постановлено через польську школу спольщити дітей, всіми можливими способами затроювати душу підростаючого покоління і взагалі здушити, зімняти усе життя, обнизити його рівень. Відкремлювано від всього, що українське. Вмовляли в нас, що нема нічо вартісного українського, що ми не маємо своєї історії, ані культури, ані літератури. Все лиш польське, що не польське — те все менш варте. Те засуджене на марне животіння і згубу.

Хто боронився проти цього насильства, проти цієї отрути — на того були тисячі кар і способів його ломити. Поліція не могла всіх виарештувати — отже вжилося місцевих поляків і вони користаючи з помочі й опіки держави знущались над українцями. Видирали їм мову і віру та почуття національної окремішности. Так богато спольонізувалось, а вже ніхто не мав змоги те все пізнати, що маємо ми в ділянці культури, чим стоїмо вище над іншими.

Історичний вітер здмухнув Польщу протягом кільканадцяти днів — вона зникла, та лишились поляки. З ними далі ведемо боротьбу на кожному кроці.

Та чи всі здаємо собі справу з того, що дав нам упадок Польщі?

Так нечувано швидкий розвал бундючної держави найкраще характеризує вартість її, вартість поляків як нації, вартість і ступінь їх культури.

чуття, що проти нього стоїть польська держава.

Багато ще не струснуло зі себе пожава. Держава з усіма засобами боротьби проти малої і вимученої Холмщини. Найвищий час стрепенутись і струснити зі себе те почуття. Треба встати і випроставши крижі почути в собі свою власну силу. Почути силу в ліктах і здобути належне нам місце.

Та далеко важніше відчути згадані вже причини розвалу Польщі. Мусимо усвідомити собі всю нездатність польської нації до творення сталих цінностей, нездатність до панування в царині духовій. Тому чим скорше струснім зі себе польський вплив. Кожний збитий і кинений об землю хай встане й обчистить порох. Сили нової, свіжої у нас багато. Мусимо приспішеним темпом відробити страчене. Мусимо швидко здобути те, чого нас позбавляли довгі роки — знання про себе і знання нашої культури. Мусимо жити іншим життям, життям, що не знає вже примусового обнижування рівня, що буде українським і по українськи культурним. Разом з польською державою розлетілася і стан безкультурности, стан ізоляції від культури.

Стаємо всі разом з випростуваною спиною і піднесеним чолом до боротьби за велику переоцінку цінностей. Досі понижуване все українське оцінім належно й піднесімо, а фальшоване, штучно піднесене, в суті порожне, чуже і безвартісне — поставмо на його місце: чим далі від нас.

Така переоцінка — наше найвище завдання. Міняється обличчя світу — ми віднайдімо свое, пізнаймо його високу вартість.

—

Заснування Холму

(Переклад уривку з Галицько-Волинського Літопису).

Город Холм був заснований по Божій волі так:

Коли Данило княжив у Володимирі заснував він місто Угорськ і настановив в ньому епископа. Коли раз був князь на ловах і їздив по полях побачив він гарне місце на горі, кругом нього розложились поля — і запитав місцевих людей: „Як зветься це місце?" Вони відповіли: „Зветься це місце Холм". Полюбив князь місце це і задумав закласти на ньому невеликий город; і приобіцяв Богові та святому Іванові Золотоустому, що побудує церкву в його честь.

І побудував князь невеликий город — і бачив, що Бог йому помагав і святий Іван сприяє йому і побудував інший город, якого не змогли здобути татари, коли Батий здобув був всю Землю Українську. Тоді спалена була і наново відбудована церква Святої Трійці.

Бачив князь Данило, що Бог благословив місце це, почав закликати прибувати німців і українців, чужинців і ляхів. Прибували що дня і що ночі всякі майстри, що втікали від Татар: майстри, що виробляють луки, сагайдаки і сідла, ковалі що кують залізо, мідь і срібло. Наповнились життям двори і околиці міста, поля і села.

Побудував князь церкву Святого Івана гарну та чудову; будова виглядала так: чотири стовпи спирались кожний на чотирьох людських головах — творчість одного мистця. Вікна були оздоблені римським шклом. При головному вході до вівтаря були 2 стовпи з цілого каменя, а верх був оздоблений золотими зорями на блакиті; підлога була вилита з міді і чистого олова — блискуча мов зеркало. Бічні двері оздоблені галицьким білим каменем і тесаним холмським зеленим — та різблені мистцем Авдієм, прекрасні від золота.

Ікони, привезені з Києва, оздобив князь золотом і дорогим камінням. І дзвони привезено з Києва, а деякі вилито на місці. Усе це пізніше спалилось.

Посеред міста була висока вежа, що видно було з неї далекі околиці, мала вона підмурівок з каміння на 15 ліктів, а сама була з тесаного дерева, біла як сир. Коли все палилось, то від вогню мідь топилась як смола.

На пару кроків від міста стоїть стовп камінний, а на ньому висічений з каменя орел.

Коли побачив князь таке спустошення міста (пожаром) увійшов у церкву і побачив її знищення, жаль йому стало і помолився Богу і відновив церкву й наново посвятив її епископ Іван. І знов помолившись Богу перебудував її князь, зробивши міцнішою і вищою.

Все-ж такої не встиг збудувати, будував-бо інші твердині проти безбожних татар. (Переклад О. От.)

Радісна подія: „Малі Друзі"

Перед Різдвом, як найліпший подарунок для нашої дітвори, зявився довгожданий часопис „Малі Друзі". Це перше святочне число було направду радісною подією, не лише для тих, для кого воно призначене, а й для всіх, кому залежить на вихованню наших дітей і на відповідній лектурі для них.

У ріжноманітному, добре дібраному матеріялі „Малих Друзів" є все, що може зацікавити малих читачів і навчити їх любити свое — без зайвої дидактичности.

Матеріял цей складається з двох оповідань, дуже цікавого і оригінального вертепу, де як князі виступають Володимир Великий, Ярослав Мудрий і король Данило, і кількох віршиків, серед яких особливо симпатичним є „Ялинка" Олеся.

Не можна не відмітити ще двох великих плюсів цього часопису: дуже доброї, чистої мови, так потрібної для навчання нашої дітвори, і винятково естетичних і живих ілюстрацій. Навіть кінчик хвоста зайчика у виконанні Ека е повний життя і виразу.

Часопис закінчується загадками, хрестиками і цікаво складеними пригодами Тарасика Бульбасика, які напевно забавлять наших дітей, даючи хвилину тишини і спокою — дорослим. О. Т.

Сійся-родися!

Ранок...

Ще тепло на дворі. І холодно. І вітер женеться в усі сторони.

А заверуха світом крутить, аж дух забиває.

— Мамо! Сіяти йду!

— Куди? В таку заметіль?

Сопе дитина, закутується у свої лахи, у батькову бунду, а батькові чоботи на малі ноги тягне.

— О, йду, мамо! — впирається дитина, насипаючи жменями в кишені батькової бунди ячменю.

Затискає шапчину на вуха, стає на порозі, і:

— „Сійся, родися жито, пшениця і всяка пашниця на сей Новий Рік, щоби вам ся ліпше поводило як торік!"

„Маленький хлопчик
Сів собі на стовпчик,
На дудочку грає
Христа забавляє.
Там Герод засмутився.
Героде! Героде!
Що ти наробив,
Що ти тих триста діточок погубив?
Що вони тобі завинили?
За Христом погнали
великої ся муки набрали!
Христос ся раждає!.."

Защебетав малий, засипав батька та матір жменями ячменю.

— Славіте Його!.. Дурне мале! В таку хуґу кудись лізеш! — буркнув батько і зо скрині досягнув два ґрейцарі, щоб синові за повінчування дати.

І вийшов малий на світ у метелицю. Війнуло йому в обличчя, аж хлипнув малий. І пішов балувати снігами. Від хати до хати, від сусіда до сусіда, попід темні вікна ходить і в ту хуґу-заметіль кличе:

— Нанашку! Пустіть сіяти!

— А ти чий? — зза маленьких вікон, як із іншого світу несеться ліниві запит.

— Та я син Маецької! Пустіть сіяти! — Палагно! А пусти там сіяти! — знову відізвавсь той самий, дещо мякший голос.

І дальше до другої хати. Інколи надаремне накликає малий сівальник:

— Та пустіть бо сіяти, нанашку!..

Вікна мовчанкою відповідають.

І в ту заметіль на дорогах села проходять повз себе шпарко, прудко малі, темні тіні. Усі від вікна до вікна, швидко, засапано.

— Петре! А скільки ти засіяв?

— Двадцять чотири ґрейцарі!

— Ая?

— Бігме!

І побіг.

І так від нанашка до нанашка, від тітки до вуйка, від Івана Рябого до Піця, — аж до ранку.

Вертається в хату. Увесь заковяз, скачений, але очі щастем горять:

Бо засіяв для себе жменю мідяків! М. О.

Краків, січень 1940.

Свят-Вечір Української Громади у Кракові

Скромно, але гарно відбули ми цьогорічні свята Христового Різдва. Крім Святої Вечері в поодиноких домах зійшлося багато українців на Спільну Вечеру. Тому, що не було одної великої салі на кілька тисяч осіб — відбулася вона у кількох місцях: в таборі, в товаристві „Просвіта“, в українській харчівні та в Українському Касині. Найбільше та найглибше враження робила на всіх присутніх таборова вечеря. Півтора тисячі друзів, майже самого молодого цвіту засіло до скромної, жовнярської Святої Вечері в товаристві гостей з Н. С. Ф. Під звуки колядок і гарячих та щирих слів промовців полинули думки присутніх через гори та доли до рідних сіл та міст та понесли там, до рідних, свої гарячі бажання. А те бажання у всіх словах, у всіх думках і всіх серцях, було тільки одне: Щоби над нашим Вифлеемом засяла радісна зірка щастя цілого народу!

Через всі дні відбувалися в таборі Богослужби, а вечорами вистави вертепу, інсценізації, концерти колядок. Запрошені німецькі гості висловлювалися з найбільшим признанням про ті виступи. Усі діти одержали з нагоди свят багато гарних дарунків.

— я. —

ПРАЦЮЄМО!

Повіт Володава лежить на границі Холмщини і Підляшшя. Він зберіг досі зовсім наш національний характер. Є громади, де українці творять 90 процент населення (пр. Сабібор, Кривоверба та інші), а всюди найменше 50 процент. Перед світовою війною повіт був зовсім український разом з самим містом Володава. Одначе терор польської поліції та „стшельцуф“ накоїв багато лиха. Не одного нашого брата змусили вони покинути віру батьків, говорити по польськи, виховувати дітей на поляків та інше. Але багато з них сьогодні вертається до свого народу. Поляки справді не сплять та дальше пробують тероризувати наших селян. Вони то пускають вістки, що Польща ще верне і **щоби наші селяни виїздили за Буг та лишали для них землю.** Але малий успіх мають ці нові ляцькі баламуцтва. Наше життя з кожним днем росте та могутніє. По селах відбуваються концерти, виставки. В самій Володаві відбулися вже два концерти: один для українців та німців, другий лише для самих німців. Оба концерти увінчалися повним успіхом. У Володаві є 7 клясова народня школа та бурса-інтернат, де під дбайливою опікою директора виховується нове молоде покоління. От недавно відбулося посвячення інтернату з гарною програмою.

Володавський Повітовий Союз Кооператив не дармує, а з кожним днем щораз краще розвивається. Розпродано вже два ваґони соли; кожня кооператива дістає цукор, нафту, шкіру. У Володаві відкрито споживчу і масарську крамницю. Є заходи, щоб перебрати у свої руки млин та відкрити пекарню. Робота йде вперто і послідовно і не треба буде ждати довго на її вислід.

——o——

Як пройшли Свята?

Довідуємося, що скрізь по містах і селах цьогорічні свята пройшли в дуже поважнім настрою. В селах над Бугом та Сяном — ті настрої були спеціяльно зворушливі. Люде слухали, чи чути „звідтам“ колядку та раділи, коли тужливе „Бог предвічний нам народився“ доходило з далека, далека... Всі колядували. По містах де живуть більші групи наших біженців були спільні вечері та концерти колядок.

Виплата допомог емеритам

У розпорядку Ґенерального Ґубернатора д-ра Франка з 9. грудня 1939 р., що його ми помістили в 2-ому числі, вкралася прикра друкарська помилка в першому і четвертому рядку третьої шпальти згори і тому передруковуємо ще раз цілий уступ зі згаданого розпорядку п. н. **„Висота запомог“:**

Висоту запомог устійнює та доручує їхню виплату Палата рент у Варшаві. І так емерити, які діставали місячно емеритури у висоті:

до 60 зол. дістають її далі у висоті 100%;
понад 60 зол. до 120 зол. 80%
дотеперішньої емеритури, але найменше 60 зол.
понад 120 зол. до 180 зол. 70%
дотеперішньої емеритури, але найменше 96 зол.
понад 180 зол. до 250 зол. 60%
дотеперішньої емеритури, але найменше 126 зол.
понад 250 зол. 50%
дотеперішньої емеритури, але найменше 150 зол. і не більше ніж 250 зол.

Емерити платять доходовий податок від запомог згідно з дотеперішніми польськими законами.

——o——

Жахливий землетрус в Туреччині триває

Ми вже писали в попереднім числі, що Туреччину навістив страшний землетрус. Наробив він багато нещастя цій країні. Сотки сіл та міст лежать в руїні. Багато є вбитих та ранених. Найгірше, що трясення землі тривають дальше. От телеграми з 9. січня звідомляють, що в Анкарі та інших містах Туреччини відчули мешканці знову сильні підземні страсення. Дотепер нема ще вісток, як великі шкоди наробили останні трясення землі та скільки є вбитих і ранених.

——o——

М. Ґрунич 1].

Мелемук

Зустрілись ми в Ужгороді, в домі „Просвіти“. Було це в жовтні тридцять восьмого року, коли-то після проголошення д-ра Волошина Премієром Карпатської України і радісної маніфестації по вулицях міста настали дні горячкової праці й великих надій.

З півночі зза Карпат, прилітали сірі птахи у вирій. За чим вони йшли? — У кожному разі не за легким хлібом. Багато з них попало до вязниці при чеській команді дивізії в Ужгороді, але деякі вміли проскинутися прямо до „Просвіти“. І жили вони: де-хто по добрих людях, а де-хто таки просто на підлозі в канцеляріях на другому поверсі.

До цих належав і Мелемук. Він, що правда, прийшов сюди з Чехії, де вже кілька літ пробув на еміґрації. Духом належав до молодих, до тих ізза гір: не мав жінки не шукав за посадою, не привіз ні валізок ні куфрів. (Мабуть і наплечника не мав!).

Найбільша цінність на ньому — шапка. Ніби ес-есівська, але з темно-синього оксамиту і на швах лямована золотим паском. Правда, видно було, що нераз валялася по підлозі, але коли сиділа на Мелемуковій голові, молодила його.

Для Мелемукової голови мабуть і сам Хвильовий не знайшов би кращого прізвища, як оце його власне: Мелемук. Воно так йому лицювало, що дехто побоювався називати його цим іменем, думаючи, що це охрещено його так дотепно. Якжеж інакше назвали би ви грубо тесане, широке обличчя жовтавої барви, чотирокутне чоло, сірозелені очі, густі чорні брови, чорну щетинясту чуприну, підстрижену на „їжака“, негарний, перкатий ніс, великі зуби й великі губи? — Це все мабуть спадок по предках — давніх Мамелюках, що колись ордою гуляли по Україні.

Та було в тому обличчі дещо, що вирізняло його і чого бракувало іншим: молодим, гарним, фанатично-запальним. Був це спокій, самопевний, зрівноважений спокій колишнього вояка Української Галицької Армії. І коли інші писали статті, крутили циклостиль, адміністрували всіляку пропаганду, — тоді він непотрібно плентався між ними, ждучи свойого часу.

Нагло і неожидано прийшов той час: другого листопада тридцять восьмого року. Евакуація Ужгороду! Вже тої ночі всі речі в „Просвіті“ спаковано. Другого дня появилися на місті чорнорубашники. Сюди-туди їздять чеські панцирні авта. Вузькі вулиці переповнені прохожими; це посходилися мадяри маніфестувати побіду. На грудях червоно-біло-зелені трикольори. Перед українськими домами і біля державних будов стійки. На лівому рукаві червоно-біло-зелені опаски. Вони пильнують ладу (по їхньому), себто перешкоджують вивозити майно (по нашому).

В таку пору прийшлося Мелемукові провожати одного урядовця по місті (щоб не побили часом мадяри). Коли сходили вони по сходах „Просвіти“, питається цей добродій пошепки:

— Маєте при собі зброю?!

— Маю ґранату.

І Мелемук спокійно сягнув до кишені, де було велике яблуко, останок із снідання. (Їсти хліб, закушуючи яблуком — буржуйська витребенька!).

Вони мали зайти до державної друкарні; але по дорозі цей урядовець поступив до своєї хати (мабуть зголоднів). Мелемук зоставса на подвірю, що його стеріг великий псисько на ланцюгу. Приходять три старі Словачки з якогось сусіднього села, колихають статочно своїми дванадцяти спідницями, питаються його, чи пани продають мєблі.

— Не знаю. Зайдіть до хати.

Пішли вони. За хвилю чує Мелемук плач і крик господині дому, яка викидає їх за двері. Словачки стають на подвірю і гукають до вікна:

— Паніко! Дамо вам за їдальню триста корон!

— Ідіть геть! Ідіть до Чехів! Ті продадуть їдальню і за двісті корон! — кричить „паніка“ крізь плач і крізь відчинене вікно.

— Паніко...

Тимчасом до розмови вмішався Мелемук: підходить до пса і починає його звільняти. Аж тепер Словачки остаточно покидають наступ і роблять скорий відворот.

Мелемук не був із себе вдоволений. Прийшлося довгенько ждати, поки згаданий урядовець уговкав свою розплакану „паніку“.

Нарешті пішли до державної друкарні.

Підходять до брами, а там двох мадярів із опасками стоїть. Один такий череватий в одностою міського урядовця, а дру-

Новорічні звичаї у ріжних народів

Великі, рокові свята, як Різдво, Новий Рік і інші, ріжні народи святкують по свому. Крім християнських, церковних звичаїв, спільних усім християнським народам, усі народи мають ще свої прадавні звичаї, що вяжуться з їхнім господарським календарем.

Старовіцькі звичаї задержалися досі ще найбільше по гористих і лісистих околицях, у Карпатах і на Поліссі. Вони мають одну, головну мету: заворожити багатство на цілий рік. З новорічною ніччю звязано багато поетичних повір. В Маланчин Вечір молодь щедрує і ходить з Маланкою. В цю ніч побожні і праведні люди можуть бачити небо, і всі їхні бажання сповняться. В новорічну ніч, Маланчин Вечір, молодь ворожить, подібно як на Андрія. Коли ніч ясна, рік буде без хоріб.

Молоді хлопці обкурюють в саді овочеві дерева сміттям, якого з Різдва досі не викидали, та перевязують перевеслами з дідуха, щоби краще родили.

На Новий Рік рано хлопці засівають збіжжям хату та бажають:

„Сийся, родися
Жито-пшениця
На щастя, на здоровля
На Новий Рік,
Щоби було краще як торік!"

Дівчата та парубки стараються зловити зерно, яким засівають. Хто зловить пару, тоді ожениться або вийде заміж. Засіяне зерно дають курам, щоб краще неслися, та розсівають у першій сівбі по полю.

Перший в хату на Новий Рік повинен увійти мужчина, бо кажуть, що як увійде перша жінка, то не буде щастити цілий рік.

З нагоди Нового Року старий звичай каже пересилати родині і знакомим побажання письмом. В деяких музеях збереглися ще новорічні побажання з 10 і 11 століття. Сьогодні пошта має в часі Нового Року більше праці, як на Різдво. Новорічні побажання пересилать картками, листами, в часописах, радієм і т. д. Один американський часопис помістив таке побажання для своїх читачів:

„Бажаємо вам, щоб ви були дурні, бо минулого року деякі дурні доробилися великих грошей! Дурні мали щастя — дай Боже і вам цього!"

У старинних римлян був звичай, що на Новий Рік можна було поцілувати жінку, що сиділа біля мужчини.

Прихід Нового Року стрічають в одному місці серед релігійного настрою та поважної надуми, у другому серед звичаїв, що сягають сивої давнини, у третьому серед сміху й танців, у четвертому серед гомону й вистрілів.

В німецьких містах і селах звичайно стріляли в новорічну ніч ще більше, як на Великдень. Американці переводять Сильвестрову ніч просто серед шалу. Тисячі американців снується тоді по багатолюдних вулицях Ню-Йорку та інших міст. Кожний має в руці трубку, дзвінок чи свиставку і поводиться якнайголосніше. Серед цього вереску вибиває 12 год., і тоді хто тільки має револьвер, стріляє вгору. Американці кажуть, що коли Новий Рік прийде серед гомону й вереску, тоді він мусить бути щасливий і принесе багато грошей.

Цей звичай проганяти лихо криком і гомоном стрічаємо по цілому світу. У столиці Сіяму, у Бангкоку, в саму північ на Новий Рік стріляють з гармат, щоб місто забезпечити перед злими духами. В Китаю стараються відігнати злих духів у цей спосіб, що цілий новорічний день і новорічну ніч у всіх місцевостях тієї 400 міліонової держави стріляють ракетами і палять штучні вогні.

Коли китаєць намагається криком і гомоном прогнати злих духів, так знов японець хоче собі таким самим способом приєднати добрих духів. Японці переодягаються на Новий Рік, мандрують з молотками по вулицях і стукають до всього, що стане їм на дорозі, щоби вистукати щастя. Японські діти переодягаються за львів і з криком перебігають усі вулиці, „заманюючи" все добро до міста. На Новий Рік японці прикрашують свої хати таким способом: по обох боках хати ставляють по соснині, праворуч з брунатним, ліворуч з чорним пнем. Понад хату й сосни спинаються луком бамбусові трощі. Ліва ялинка означає господиню, права господаря дому, а лук з бамбусів, що їх звязує, має їм принести любов, щастя і довге життя. Японська дітвора й молодь має свою новорічну забаву. Кільканацять їх сходиться до одного дому, сідають колом на землі, розкидають перед собою багато колірових карточок і грають забаву т. зв. „письменницьке льото"! Без цієї забави японці не можуть собі уявити Нового Року.

гий у цивілю. Шварґочуть з урядовцем щось по мадярськи, — ніби торгуються.

Мелемукові якось удалося запитати урядовця, що вони хотять від нього.

— Вони кажуть, що Мадярська Народна Рада в Ужгороді ухвалила, що не вільно вивозити ніякого державного майна, бо воно має бути передане мадярському урядові. Вони тут стоять з доручення Мадярської Народньої Ради як охорона...

Мелемук приступив на крок ближче до того в мундурі, та як не гукне його в пузо, як не торохне його просто в ніс, — тож той другий не чекав своєї черги, дременув за ріг.

Мелемук відчинив фіртку, урядовець подякував йому за товариство й він пішов назад до „Просвіти".

По дорозі доганяє його група кільканадцяти молодців. Слухає Мелемук — якось не по тутешньому говорять. Питається високого, стрункого хлопчиська, звідкіля вони.

— Ми з Галичини. Чехи випустили нас із касарень на волю і ми йдемо зголоситися до „Просвіти", до того інженера, що визволяв нас.

— Ну, то я Вас заведу.

Підходять вони під „Просвіту", — там кількадесять фенциківців-чорнорубашників у брамі стоїть, нікого не пускають. Мелемук мовчки і з холодним спокоєм пропихається поміж них, за ним усі хлопці. Зачудувані фенциківці розступаються.

Приходять наші на перший поверх — там нікогісінького. Усі двері в бібліотеці відчинені, а бібліотекаря немає. Давно втік! Приходять на другий — там тільки сам інженер!

— Добре, що ви прийшли, — каже він, — бо нас тут тільки двох оборонців.

— А деж решта? — дивується Мелемук.

— Порозбігалися. Як почули, що під дім підходять чорнорубашники, повтікали задніми дверима. Той один, що лишився зі мною, тоді ще спав. Тепер сидить в останній кімнаті і чекає смерти з мадярських рук.

Небезпека нападу справді була. Мелемук метнувся по закутках і в великій залі біля печі знайшов купу дров і патиків. Узброїлися хлопці цими патиками і завзялися зійти на долину, прогнати мадяронів. Інженер поправив окуляри на носі, погриз ніготь на мізинчику і сказав:

— Га, — трудна рада, — як не побємо ми їх, то вони поб'ють нас!!

Зійшли наші на долину і станули біля дверей, що ділять сходи від входового вестибулю, де було повно мадярчуків. А двері вузькі — тільки двох людей пройде. То пішов першим інженер, а зараз за ним Мелемук.

Один мадярон намірив на інженера револьвера, Мелемук лопнув його буком по руці, револьвер впав на доливку. Підняв Мелемук револьвера, дивиться: мадяри втікають! До того стійковий з вулиці крикнув, що їде чеське панцирне авто. Розбіглися, як кури.

Мелемук кляв. Була нагода побитись, а так по дурному закінчилося.

— — — — — — — —

З українського боку евакуація Ужгороду відбувалась під гаслом: своя сорочка найближча. Себто не тільки сорочка, але й ціле майно. Через те коло державного найбільше напрацювалися тії, що свого не мали, себто приблуди зза гір: евакуували „Просвіту", евакуували уряди, кілька днів під ряд зранку до вечора бігали по сходах на четвертий поверх, носили шафи, столи, бюрка, машини, крісла, лямпи, хідники, килими, нераз і не двічі мало-мало не побилися з Чехами, що розкрадали, скільки пощастило, і з мадяронами, що перешкоджували як могли, — а накінець самі сіли на останнє тягарове авто і поїхали до Хусту. (Назбиралося їх тоді до тридцять люда).

По дорозі, звичайно, мали дефект. Приїхали опівночі, нема де приміститися. Всюди занято, всюди переповнено. Що тут робити?

Тоді каже Мелемук:

— А може в тюрмі найдеться місце?

— Оце думка! — врадувалася братія надією, що спатиме під дахом.

Тюрма, це безперечно найбільш репрезентативна будова в Хусті. Чотирьохповерхова, чиста і привітна.

Підійшли хлопці під браму і стали проситися наніч. Зачудований сторож попровадив делеґацію до комісара. Для тридцяти людей виторгували дві келії.

Прожили там цілий тиждень. І почав директор домагатися заплати за нічліг і за харч. Але тимчасом зорганізувалася „Карпатська Січ", а Головна Команда знайшла в церковній школі при Румунській вулиці приміщення для себе й одну залю для Січового Коша. Туди одного дня товариство нишком перенесло свої наплечники.

(Дальше буде).

Редаґує КОМІТЕТ. За Редакцію відповідає Л. Хомяк. Видає „Українське Видавництво", Краків, вул. Кармелітська 34. II. тел. 137-42. З друкарні „Нова Друкарня Денникова" під комісарською управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.

Redagiert von Redaktionskomitee. Verantwortlich für den Gesamtinhalt und Anzeigenteil: L. Chomiak. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Karmeliterstrasse 34. II. Fernsprecher 137-42 Druck: „Nowa Drukarnia Dziennikowa", Kommissarische Verwaltung. Krakau Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79